

GENERALNY DYREKTOR OCHRONY ŚRODOWISKA

Andrzej Szweda-Lewandowski

Warszawa, 28-10-2020 r.

DZP-WG.600.45.2020.KS

Pan Andrzej Adamczyk
Minister Infrastruktury

W związku z faktem, że do Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska wpływają informacje o procederze nielegalnego odstrzału rybołowa, chciałbym Państwu przekazać następujące informacje.

Rybołów (*Pandion haliaetus*) objęty jest ochroną gatunkową ścisłą na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2016 r., poz. 2183 z późn. zm.). Ponadto jest to gatunek wymagający ochrony czynnej oraz wymagający utworzenia stref ochrony jego ostoi, miejsc rozrodu lub regularnego przebywania. Ww. rozporządzeniem wprowadzono w stosunku do rybołowa szereg zakazów, m.in. zakaz zabijania czy okaleczania osobników tego gatunku.

Ponadto rybołów jest chroniony aktami prawa międzynarodowego, których Polska zobowiązała się przestrzegać. Gatunek ten został umieszczony w załączniku I dyrektywy Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (tzw. Dyrektywy Ptasiej) oraz załączniku A rozporządzenia Rady (WE) nr 338/97 z dnia 9 grudnia 1996 r. w sprawie ochrony gatunków dzikiej fauny i flory w drodze regulacji handlu nimi (Dz. Urz. WE L 61 z 03.03.1997, str. 1, z późn. zm. – tzw. Konwencja Waszyngtońska – CITES).

Rybołów jest jednym z najrzadszych krajowych gatunków ptaków szponiastych. Liczebność populacji lęgowej w ostatnich latach wynosi jedynie około 25-30 par i oscyluje na granicy wymarcia. Zasięg występowania jest ograniczony do środkowej części Mazur oraz zachodniej części Pojezierza Wielkopolskiego i Pojezierza Pomorskiego. Pojedyncze pary gniazdują na całym pograniczu polsko-niemieckim, co może mieć związek z intensywnym wzrostem ościennej populacji niemieckiej. Trend liczebności rybołowa wykazuje umiarkowaną tendencję spadkową od roku 2000. Jednocześnie maleje areal lęgowy gatunku (źródło: Chylarecki P., Chodkiewicz T., Neubauer G., Sikora A., Meissner W., Woźniak B., Wylegała P., Ławicki Ł., Marchowski D., Bettleja J., Bzoma S., Cenian Z., Górski A., Korniluk M., Moczarska J., Ochocińska D., Rubacha S., Wieloch M., Zielińska M., Zieliński P., Kuczyński L. 2018. Trendy liczebności ptaków w Polsce. GIOŚ, Warszawa). Co warte

podkreślenia, spadkowy trend populacji rybołowa notowany w Polsce jest ewenementem w skali Europy i wyróżnia się na tle większości państw europejskich, w których potwierdzono wzrost jego populacji oraz trwałą odbudowę. W szczególności dotyczy to takich krajów jak Niemcy, Francja, Łotwa, Białoruś, Estonia, Hiszpania, a także kraje skandynawskie. Zjawisko postępującego spadku liczebności rybołowa w kraju trudno jest wytłumaczyć. Obecnie uważa się, że brak jest jednego głównego czynnika determinującego odmienność trendów krajowej populacji. Jako przyczyny spadku liczebności podaje się m.in. drapieżnictwo jastrzębia, brak starodrzewów stanowiących podstawowe miejsca gniazdowania, eutrofizację zbiorników wodnych powodującą spadek przejrzystości wody, wzmożony ruch turystyczny, kolizje z napowietrznymi liniami energetycznymi oraz właśnie nielegalny odstrzał.

Wiele opracowań w krajowej literaturze wskazuje, że jednym z istotniejszych czynników odpowiedzialnych za wymieranie rybołów w kraju jest trwający proceder ich nielegalnego odstrzału w obrębie stawów rybnych czy jezior. W związku z tym, że rybołów żywi się wyłącznie rybami, nielegalny odstrzał ptaków spowodowany jest przede wszystkim negatywnym podejściem hodowców ryb do wykorzystywania przez rybołowy stawów rybnych jako żerowisk. Zdarzają się również przypadki odnajdywania postrzelonych z broni myśliwskiej ptaków z dala od stawów rybnych, wskazujące, że ptaki mogły zostać zastrzelone przez myśliwych w trakcie polowania. Jednakże to okolice kompleksów stawów rybnych lub niewielkie jeziora, gdzie rybołowy polują, stanowią najczęściej miejsca, w których znajdowane są postrzelone ptaki.

Należy w tym miejscu poinformować, że para rybołów odchowująca dwójkę młodych przez cały sezon lęgowy zjada około 170 kg ryb. Rybołów zjada wszelkie dostępne na danym łowisku gatunki ryb. Z reguły chwytą ryby o masie około 0,25 – 0,50 kg. Dla porównania kormorany, których stada liczą po 150 sztuk, przy jednym polowaniu potrafią wyłowić tyle ryb, ile para rybołów w ciągu miesiąca. Zestawiając skuteczność polowań rybołów i kormoranów, trudno logicznie uzasadnić kłusownictwo na rybołowie jako metodę ograniczenia strat w gospodarce rybackiej.

Szacuje się, że znaczna większość gniazd rybołów położona jest na obszarach Natura 2000. Warto zatem wspomnieć, że istnieje możliwość otrzymania dopłat za sam fakt położenia stawu rybnego na obszarze Natura 2000. Taką możliwość przewiduje rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 28 lutego 2017 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty i zwrotu pomocy finansowej oraz wysokości stawek tej pomocy na realizację działań w ramach Priorytetu 2 - Wspieranie akwakultury zrównoważonej środowiskowo, zasobooszczędnej, innowacyjnej, konkurencyjnej i opartej na wiedzy, zawartego w Programie Operacyjnym "Rybacko i Morze" (Dz. U. z 2017 r., poz. 515 ze zm.). W związku z tym pewną formą rekompensaty za straty ekonomiczne spowodowane prowadzeniem gospodarstwa rybackiego na obszarze wartościowym przyrodniczo (w tym również utratą ryb upolowanych przez rybołowa) jest możliwość otrzymania pomocy finansowej w ramach działania "akwakultura świadcząca usługi środowiskowe".

Ze względu na fakt, że rybołów jest ptakiem rzadko spotykanym, niezwykle okazałym, a sposób polowania przez niego na ryby jest bardzo widowiskowy, może on stanowić pewną atrakcję turystyczną. W niektórych krajach europejskich fakt ten jest wykorzystywany przez właścicieli czy dzierżawców stawów rybnych, którzy udostępniając odpłatnie teren gospodarstwa turystom, fotografom, przyrodnikom itp. zyskują dodatkowe źródło dochodu o istotnym znaczeniu. Przy czym należy pamiętać, że zgodnie z rozporządzeniem Ministra

Środowiska w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt, w stosunku do rybołowa obowiązują również zakazy płoszenia i niepokojenia oraz fotografowania, filmowania lub obserwacji, mogących powodować ich płoszenie lub niepokojenie (§6 ust. 2 i 4 rozporządzenia). Organem właściwym do wydania zezwolenia na odstępstwo od tych zakazów jest regionalny dyrektor ochrony środowiska właściwy ze względu na miejsce wykonania czynności (art. 56 ust. 2 pkt 2 w zw. Z art. 52 ust. 1 pkt 12 i 14 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody – Dz. U. poz. 55 z późn. zm.)

Zgromadzone przez Komitet Ochrony Orłów dane potwierdzają, że w latach 2000-2020 na terenie kraju potwierdzono co najmniej 22 przypadki postrzelonych osobników rybołowa. Z uwagi na fakt, że większość stawów rybackich jest objęta zakazem wstępu dla osób postronnych, podana wyżej liczba może być niedoszacowana.

Zgodnie z art. 131 pkt 14 ustawy o ochronie przyrody, naruszanie zakazów obowiązujących w stosunku do gatunków chronionych, w tym zakazu zabijania lub okaleczania, stanowi wykroczenie i podlega karze aresztu albo grzywny. Na podstawie art. 132 orzekanie w tych sprawach następuje na podstawie przepisów ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. poz. 1086), gdzie do prowadzenia czynności wyjaśniających uprawniona jest przede wszystkim Policja. Jednakże, przy tak skrajnie nielicznej populacji krajowej rybołowa należy stwierdzić, że ubytek każdego osobnika w populacji w wieku produkcyjnym jest ogromną stratą dla gatunku. Co więcej, z uwagi na fakt, że oboje rodziców wysiaduje jaja i karmi pisklęta, zabicie jednego osobnika w okresie lęgowym gatunku najczęściej powoduje rozbitcie pary, a co za tym idzie - utratę lęgu. W związku z tym, w mojej opinii, nielegalne zabicie czy okaleczenie rybołowa należy traktować jako przestępstwo przeciwko środowisku w rozumieniu ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. poz. 1444). Zgodnie z art. 181 § 2 i 3 tej ustawy, kto niezależnie od miejsca czynu niszczy albo uszkadza rośliny lub zwierzęta pozostające pod ochroną gatunkową powodując istotną szkodę, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Podsumowując, zwracam się z uprzejmą prośbą do Pana Ministra o rozpropagowanie wśród środowisk rybackich (właścicieli czy dzierżawców stawów rybnych, obrębów hodowlanych, zarządców jezior, stowarzyszeń zrzeszających ww. podmioty, itp.) wyżej przedstawionych informacji o rybołowie, w tym stanie jego zagrożenia, zakazach obowiązujących w stosunku do tego gatunku i konsekwencji prawnych ich łamania, a także metod pozwalających zrekompensować straty w gospodarstwach rybackich poczynionych przez ten gatunek. Stanowiska lęgowe rybołowa występują głównie na obszarze województw: zachodniopomorskiego, warmińsko-mazurskiego, wielkopolskiego i lubuskiego i te obszary należałoby objąć szczególną uwagę. Należy mieć jednak na względzie, że rybołowy można spotkać na obszarze całej Polski, bowiem w trakcie migracji wiosennych i jesiennych przez nasz kraj przelatują populacje z krajów skandynawskich czy nadbałtyckich.

W tym miejscu pragnę poinformować, że pismo o podobnej treści zostało wysłane do Komendy Głównej Policji z prośbą o potraktowanie spraw dotyczących nielegalnych odstrzałów rybołowów z należytą im uwagą. Istnieje bowiem ryzyko, że bez synergicznego podejścia nie uda się ostatecznie w sposób trwały odbudować krajowej populacji przedmiotowego gatunku i to pomimo prowadzonych działań ochrony czynnej, jak zakładanie sztucznych gniazd na drzewach lub słupach energetycznych, tworzenia stref ochronnych czy pozostawiania w lasach starodrzewów. Tym samym zapobieżenie nawet pojedynczym

przypadkom nielegalnego odstrzału rybołowa przyczyni się do skuteczniejszej ochrony tego skrajnie zagrożonego wyginięciem w Polsce gatunku.

ANDRZEJ SZWEDA-LEWANDOWSKI
Generalny Dyrektor
Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska
/ – podpisany cyfrowo/

Do wiadomości:

1. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim
2. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Szczecinie
3. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Poznaniu
4. Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Olsztynie